

Heidegger: Vom Wesen der Wahrheit – 3. seminář

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[Heidegger: Vom Wesen der Wahrheit](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[Heidegger: Vom Wesen der Wahrheit](#)

◆ přepis, česky, vznik: 7. 11. 1972

◆ transcript, Czech, origin: 7. 11. 1972

Heidegger: *Vom Wesen der Wahrheit* – 3. seminář [1972]

7. 11. 1972

(Macek) ... jsme se zabývali obvyklým pojmem pravdy, který nějak v tom středověkém znění „*veritas est adaequatio rei et intellectus*“ představuje pravdu jako shodu poznání s věcí. Podle tradiční představy věc a poznání souhlasí, shodují se, když se řídí, když se spravují jedno druhým. Tyto své ... pravdy je tak chápáno jako správnost. Naskytá se otázka, jak může k správnosti, jako předpokladu souladu výpovědi s věcí, dojít. A touto otázkou se zabývá ta kapitola další o vnitřní možnosti souladu. Pojem souladu výpovědi s věcí, jejich sladění, míní vztah jiného druhu než je soulad nebo souhlas s věcí. Je to spolu určením této shody je představováním věci tak jak je. Představování určitého jsoucna nebo určité věci tak jak je, je podle Heideggera výkon takového vztahu, který se v otevřeném postoji ke jsoucnu podřizuje příkazu řídit se jen jím samým. Jsoucno se stává subjektem pohybu. A ovšem platí, že bytostným určením větné pravdy není její správnost, ale to co tuto správnost v otevřeném poli provádí, umožňuje. A to je další kapitola jsme se dozvěděli, že tato možnost spočívá ve svobodě vůči zjevnému v otevřeném poli, jak říká Heidegger. Odtud plyne, že bytostným určením pravdy je *de facto* svoboda.

(L) Ano, myslím že to bylo sice krátké, ale ... No ale bylo by asi dobře, kdybyste řekl některá místa, na něž bychom měli dát ještě pozor.

Macek: Méně srozumitelná místa?

(L) Buď méně srozumitelná místa, anebo místa, o nichž se domníváte, že na ně máme zvlášť dát pozor, rozebrat přesně, jak jsme některé věty rozebírali... Tak zatím si to rozmyslete. Má někdo z vás k tomu nějaké připomínky? Nebo zdálo se vám něco buď pozoruhodné nebo nejasné? Tak jak se zdá, nikoliv. Tak začneme číst – ano, prosím!

(Matějka) Já bych poznámku měl. Já jsem to hledal tady v tom textu přesně. Jednak mi není tedy jasné zcela, ta poslední celá věta na první stránce té začínající druhé kapitole, ten dovětek: „Ve shodě musí výpověď zůstat, čím je, ba dokonce se tím teprve stát.“ Jestli tento dovětek „ba dokonce se tím teprve stát“ se týká toho faktu, že člověk, který pozoruje předmět a pokouší se o něm vypovídat, je časově pozdější než jsoucno toho předmětu samotného. Nebo v čem spočívá jaksí to „ba dokonce se tím teprve stát“?

(L) To je zajímavé místo, ano. Co o tom soudí ostatní? ... Tak především tam vidíme malý přesun od shody myšlení s věcí ke shodě výpovědi s věcí. Ten posun od myšlení k výpovědi je charakteristický pro většinu moderní filosofie, ale zejména pro logický pozitivismus, který vůbec odmítá se zabývat myšlením, protože je neuchopitelné, a zabývá se pouze výroky nebo výpověďmi. Tak to je jedna důležitá věc. A teď: co to je výpověď nebo výrok? O tom se musíme domluvit. Zřejmě, když chceme mluvit o nějaké výpovědi, tak se s ní musíme nějak setkat. Jak se setkáváme s výpovědí? Tak, že někdo něco říká, a my to slyšíme, anebo že někdo něco napíše, a my to přečteme. Jak vypadá říkaná výpověď? To je z fyzikálního hlediska určité nepravidelné chvění vzduchu. Jak vypadá napsaná výpověď? To jsou buď určitým způsobem pomalované kusy papíru anebo potištěné kusy papíru. V obou případech se setkáváme s něčím, co ještě výpovědí není. My musíme nejprve porozumět tomu chvění vzduchu nebo těm obrazcům na papíře, a tím porozuměním umožnit, aby se ty výpovědi nebo ty skelety výpovědí teprve výpovědí staly. Takže já mám dojem, že tady bychom to mohli vyložit tak, že tedy, když jde o shodu, že my nemůžeme srovnávat ani to chvění vzduchu, ani ty klikyháky na papíře, nebo ta písmenka vytištěná na papíře, s tou věcí, poněvadž bychom nikdy nenašli žádnou shodu. My musíme nejprve přistoupit k tomu chvění, nebo k těm obrázkům na papíře, porozumět, a teprve v tom porozumění se dostáváme k něčemu, co nám umožní kontrolovat nějakou shodu. Takže ta výpověď, pokud máte na mysli výpověď jako cosi objektivního, daného, tak to je ještě něco nehotového, a *de facto* v tom porozumění, které otvírá také cestu kontrole, zda se něco shoduje nebo neshoduje, teprve v tomto porozumění se výpověď stává skutečně výpovědí. To je jedna věc. A druhá věc, která je možná pravděpodobnější, na kterou myslí Heidegger, je, že výpověď není

výpovědí, pokud se k něčemu nevztahuje. A že teprve skrze to vztahování k něčemu, tedy k věci, a skrze tu shodu se stává s výpovědí. Poněvadž skrze neshodu se nestává výpovědí. Když se tam nic neshoduje, tak výpověď není výpovědí. I falešná, nepřesná, mylná výpověď se v něčem musí shodovat, když používám toho slova „shoda“, pak se ukáže, že to neobstojí. Ale teď předběžně připustíme, jako kdyby to bylo v tom obecném významu. Tedy pokud by se vůbec nic neshodovalo, to znamená, ta výpověď by vůbec nemohla k ničemu mířit, třeba, když by řekla, že zajíc je přežvýkavec, jak máme v bibli, tam aspoň víme, co se rozumí zajícem a co přežvýkavcem. Co se neshoduje, je že zajíc není přežvýkavec; ale jsou přežvýkavci, a jsou zajíci. Kdyby se ale ta výpověď nevztahovala vůbec k ničemu, nebo přesně řečeno, neshodovala by se s ničím, tak by ani ta slova nemohla dávat vůbec žádný smysl, tudíž by to nebyla výpověď. To by pak byla něco takového jako kámen, nebo strom – který nic neznamená, o ničem dál nevypovídá. Aby to vypovídalo, tak alespoň v něčem se to musí k tomu vztahovat v jakési shodě. Takže po téhle stránce pak už nejde o naše porozumění, což je subjektivní stránka věci, nýbrž o to, aby tam vůbec k nějaké shodě došlo. A ta shoda pak umožňuje, aby se tak výpověď stala výpovědí. Pokud se neshoduje, tak výpovědí není. Výpovědí je pouze v tom, v čem se shoduje. Tedy prostřednictvím shody. To jsou tedy dvě možnosti, které by se snad tady daly použít. A možná, že vás napadnou ještě další. ... Jedna věc je doufám jasná, že teď jsem mluvil o té „shodě“ v závorkách, resp. s tou rezervou, že pak zjistíme, že tam žádná shoda není, tj. že to musíme nazývat jinak, poněvadž se ukazuje, že se tam nic neshoduje – už předtím, a potom i v tom dalším závěru, že. Proto se tam raději používá toho slova „sladění“ atd. Tohleto jsme si tedy nechali rezervováno.

(Mat.) ... k tomu poznámka, já bych měl další dotaz. A sice je to v té kapitole, mám to označeno jako 4. odstavec, v té kapitole je to třetí, fotokopie, uprostřed tam. Je tam citát, jedná se tam o ten přechod od toho otevřeného vztahování a sice k tomu původnějšímu, přesně: „pak musí to, co teprve správnost umožňuje, platit původnějším právem za bytostné určení pravdy“. (25) To mně jaksi není jasné ta otázka toho „původnějšího“.

(L) Tak prosím vás, máte zase nějaký příspěvek. Je ta otázka jasná? (Mat.) Takovou doplňující poznámku. Tak tady se jedná na začátku té kapitoly o vztah, mezi tím, co je, a výpovědí. Je tam pokus ukázat, že to je jiný vztah než mezi věcí a věcí. Záleží tedy na tom vztahu. A teď to tady přechází právě na ten jiný rozměr, který se mi zdá, že je charakterizován už tou otázkou té směrnice, nebo nějak ten ... že to tam jde po té linii toho návazného postoje, tak nějak teď mi to momentálně uniká, ale je to tedy něco jiného než už ten vztah mezi výpovědí a předmětem, anebo mezi předmětem a předmětem.

(Macek) Já teďko nevím dost dobře, jestli ti jde to slovíčko „původnější“ anebo o to pořadí. To myslím pokud jde o to pořadí, že to je zcela jasné. Jednou jsme udělali závěr, že bytostným určením pravdy je správnost, tak to je zároveň předčasné, že je to s tím určením pravdy, ... to umožňuje, to se ukáže potom, že to je ta svoboda vůči tomu jsoucnu...

(Mat) No tak to je jasné tady tohle, ale je tu otázka té původnosti nebo toho původnějšího. Já má dojem že tady vlastně nastiňuje, že když je tady něco původnějšího, tak patrně ty věci, o nichž byla předtím řeč, mají jakýsi druhotný nebo odvozený charakter, který při podrobném rozboru nějak k tomu původnějšímu patrně ukazuje. Ovšem proč to je původnější, to už mi není zcela zřejmé.

(L) Tak ta otázka po původu a původnosti je vlastně začátkem filosofování, že. Tedy to, co ti předsokratovští filosofové hledali jako arché, to je původ, tak v tomhle smyslu nejde jen o časovou posloupnost. Arché je původní ne jako to, co je dříve, ale jako to, co je v základu, a to kdykoliv. Otázka po původu není otázkou chápanou kauzálně. Původ není jenom to, co způsobuje to další, ale to, co zůstává všemu dalšímu základem. Tak v tom smyslu tedy logika, logický vztah nám ukazuje tu původnost, aniž bychom se museli zvlášť nějak starat o časovou posloupnost. Tak například ta otázka, co je dříve, zda slepice nebo vejce, je po té časové stránce nerozhodnutelná, že. Protože tam nějak vždycky můžeme jít ještě dozadu. Ale když položíme otázku po původnosti, že, no tak tam se nám otevírá cesta jiná. Tam jsme už mimo sféru nějakého toho vývojového cyklu, a jde nám o to, co je v

základu všeho. A pak je ovšem jasné, že v základu všeho je slepice a ne vejce, protože vejce samo o sobě má smysl pouze v tom, že se z toho může vylíhnout kuře a to dospět do slepicovosti. Takže jak ta slepice, tak to kuře jsou vlastně slepice. Původ, původně je to slepice. To není nějaké jiné vejce, to není vejce, z kterého by se mohlo vylíhnout něco jiného, to je slepičí vejce. V tomto smyslu slepice je původní, původnější než vejce, než kuře a než stará slepice. To je tedy rozdíl těch otázek, trochu asi násilně tady aplikovaný na tom, co mě zrovna napadlo. No, a teď tedy, když se na to podíváme ... Snad by bylo dobrá probrat tady ten odstavec.

Především se ukazuje, že aby výpověď byla správná, musí být splněn jeden základní předpoklad. Že totiž nezůstává sama v sobě, ale je otevřena vůči něčemu mimo sebe. Tedy tomuto vztahu otevřeného postoje vztahování mimo sebe vděčí výpověď za svou správnost. Kdyby nebyla schopna se takto vztahovat otevřeně mimo sebe – důležité, že otevřeně, je možno se vztahovat také uzavřeně; já se mohu vztahovat mimo sebe tak, že jsem úplně konsternován, že jsem fixován tou věcí; posedlost dítěte, které chce určitou hračku a otravuje od rána do večera a není schopno myslet na nic jiného, je takovým příkladem. To se vztahuje k něčemu mimo sebe, ale to něco je tak fixuje – to něco je jenom příležitostí vlastně k tomu fixovanému, fixnímu vztahu zabetonovanému vztahu, že vlastně je jenom takovým instrumentem toho sebezdurazňování a sebezdurazňování toho dítěte. A tady jde o vztahování otevření, o vztahování, které je ochotno slyšet něco, co neříká samo. To dítě, když chce určitou hračku, tak si ji představuje určitým způsobem, a v tu chvíli mu nevyložíte, že ta hračka je vlastně nesmyslná, že se tím může zranit, nebo že to brzy oprýská, nebo že se s tím vlastně nedá nic dělat, že to je nevhodné, – všechny tyto argumenty jsou zbytečné, protože to dítě je fixováno ne vlastně tou věcí, o kterou nejde, nýbrž svou představou a tím, že tu svou představu a tím samo sebe upevní a zdůrazní a potvrdí. Kdežto ta otevřenost je otevřeností vůči něčemu, co přichází mimo nás, a tedy co si jsem ochotni nechat dojít, čemu jsme ochotni naslouchat, co jsem ochotni rozpoznávat – to je tedy ta otevřenost. Ovšem ta otevřenost sama o sobě není vágní, nemůže být vágní. To není otevřenost bezbřehá. To je otevřenost, která se musí nechat ve své otevřenosti, respektive, protože není hotová nikdy, tedy ve své otvírání, se musí nechat vést. Tedy ta otevřenost spočívá ne v prázdňovém otvírání vůči čemukoliv, nýbrž v ochotě, uznat něco za směrnici svého vztahování. A ovšem to je směrnice, která není jen naším produktem, naším výmyslem, protože pak už by to nebyla otevřenost. Otevřené vztahování si nemůže vymyslet ten směr toho svého vztahování, tu normu, jak se má vztahovat, to měřítko, ale musí si nechat toto měřítko přikázat. Musí si ho nechat předepsat. A tedy musí převzít předem danou směrnici toho, jak může před sebe postavit nebo vidět, jak je to před-staveno před ním. Tohleto patří k té otevřenosti. A teď jestliže je správnost umožněna teprve touto otevřeností, tímto otevřeným postojem vztahování, pak to, co tu správnost umožňuje, totiž právě tato otevřenost vztahování, musí původnějším právem platit za bytostné určení pravdy. Říká se ne původním, ale původnějším. Tady jsme našli něco, co není jenom dříve, a dokonce je otázka, zda je dříve. Je velmi pravděpodobné, že ta otevřenost se stává tou otevřeností ochotnou si svou směrnici nechat předepsat teprve v průběhu svého prohlubování, své intenzifikace, že to není tak docela na začátku, že na začátku to nikdo vlastně neumí pořádně, že to musí mnohokrát zkoušet, a teprve v průběhu toho zkoušení, v průběhu, který je blízký jakési oscilaci – já se k tomu hned vrátím, abych to ukázal na jiném příkladu, když se musí pokoušet proniknout kupředu a zase se znovu vracet a pronikat jinak, a pořád to zkoušet v této oscilaci znovu a znovu, až teprve to trefí – protože tady je sice řečeno: předem daná směrnice, ale daná: to je velký problém, jestli to je dáno anebo jakým způsobem je to dáno. V kapse to nemáme, nemáme to po ruce. Tak za těchto okolností tedy to, co třeba je pozdější, co třeba se v tom plném smyslu rozvine, až nebudeme jisté rutiny, která ovšem nesmí zase překrýt tu otevřenost, až nebudeme jisté zkušenosti s tím, jak se to dělá, tak přestože to je věc třeba pozdější, tak to je cosi původního. Je to ten mnohem původnější základ správnosti, je to to, co umožňuje, aby správnost, aby se mohla uskutečnit, abychom jí mohli dosáhnout. Takže zhruba pak ten výsledek je, jak jste to říkal, že zatímco předtím tím bytostným určením pravdy se zdá být správnost, nyní se proniká ještě o poschodí níže, tedy ještě hlouběji.

A nyní ještě několik poznámek k té oscilaci. Už jsme tedy na začátku tady před se bou měli ten problém, jak se setkáváme s výpovědí. Teď se přesuneme do oblasti umění a zeptejme se, jak se

setkáváme s uměleckým dílem. A vezměme si třeba obraz. Podobně jako při té výpovědi šlo o chvění vzduchu nebo o jakési vzorce nebo obrazce na papíře, tak tady jde o určité barevné skvrny na plátně nebo na jiném podkladu. Řekněme tedy na plátně. Je známo, že když přivedete psa nejenom k obrazu, věrnému obrazu, třeba k olejomalbě nebo jinému obrazu jeho pána, ale i když ho přivedete k fotografii, která je zcela věrná – nebo může být, tak pes nepozná tu podobu. Tedy, abych poznali, oč v obrazu jde, tak musíme také dospět k něčemu jako k tomu porozumění toho vzduchového vlnění nebo... Před sebou vlastně máme jenom takový skelet, takový relikt...

(konec pásku, hned nezaznamenáno)

(L) Tak soudím z toho, že všechno ostatní je jasné.

(Macek) Na druhé stránce druhé kapitoly v dolní části čteme místo „Při objevení věci při průchodu vstřícností“ – to, co následuje mi není zcela průhledné, ledaže by to nějak souviselo s tím, co jsme si právě řekli. Já to přečtu: „Objevení věci při průchodu vstřícností se uskutečňuje v otevřeném poli, jehož otevřenost se ne vytváří teprve oním před-stavováním, nýbrž se přijímá a přejímá vždy jen jako dosah určité návaznosti. Vztažení představujícího vypovídání k věci je výkon takového *vztahu*, který se původně vždy rozbíhá jako vztahování.“

(L) Ano, tady začíná Heidegger tedy na plné pecky, že ano. To jsou ty jeho slovní hříčky, které jsou velmi zatíženy až přetíženy významy. Já jsem rád, že jste na to poukázal, protože se mi zdálo divné, že to nikomu nedělalo potíže. Celkem ten začátek kapitoly je přesvědčivě jasný, nebo jasně přesvědčivý. Ale to řešení Heideggerovo je ne zcela průzračné. Tak my bychom si měli teď alespoň pokusit přiblížit, co tím máme vlastně rozumět. Tak především, abychom to mohli vyložit, je třeba si nejprve uvědomit, o čem jsem před chvílí už mluvil, co to je vlastně to před-stavování. To pochopitelně vůbec není psychologický termín u Heideggera. Proto je tam ta pomlčka. To před-stavování znamená stavění před nás. Předmět je to, co stavíme před sebe, proto je to před-mět – tedy my to promítáme před sebe. Česky máme tady analogické poměry etymologické jako jsou v němčině, i když tady jde o promítání, kdežto tam jde o stavění. U nás ta před-stava je zcela rekvírována psychologií. Tedy: jakým způsobem můžeme něco před-stavit, postavit před sebe? Nebo ještě bychom se mohli zeptat na úrovni ještě předcházející: jakým způsobem se něco, nějaká věc, může stát předmětem našeho myšlení, našeho vypovídání, představování atd. Jak se může něco stát naším předmětem? Může se to stát samo o sobě naším předmětem? nemůže. To se stává předmětem jedině tím, že to my postavíme před sebe. Ale to postavit před sebe ovšem vůbec neznamena, že to vezmeme a přemístíme. My to před sebe postavíme tak, že to stojí před námi, že to už nestojí o sobě, ale stojí to před námi. Je to něco, co charakterizuje nikoliv tu věc samu, ale nás. To jsme my, kteří se měníme, když stavíme něco před sebe, ne ta věc. To není praxe ve smyslu manipulace s věcmi. Před-stavování je naše vlastní proměňování: my sami proměňujeme svůj postoj, svůj vztah k věci. No a jak vypadá ta proměna? Ta proměna vypadá dosti zvláště. My se měníme tak, abychom nechali vyvstat věc nám vstříc, říká Heidegger. Tedy my ji neposunujeme, my ji nepostrkujeme – jako zase třeba malé děti se skrývají za maminku, když přijde návštěva, a ona je postrkuje, jen ať podají ručičku. Tak ne takhle, že bychom postrkovali předmět, aby nám podal ručičku. Ten předmět naopak zůstává tím, čím je. My se měníme tak, že necháme tento předmět, tu věc, vyvstat nám naproti. A toto nechat vyvstat nám naproti, to je ta otevřenost. To, co nám vyvstalo vstříc, musí – a to je ta druhá stránka věci, to nelze odloučit: tím že my se otevřeme té věci a necháme ji, aby nám vyvstala vstříc, tak ona tomu našemu otevření musí jít taky – přesně řečeno: ona nám vyvstává naproti skrze toto naše otevřené vstříc té věci. Jaké je to naše vstříc, tak ta věc nám může vyjít naproti. To záleží na tom našem otevření. Proto tam říká Heidegger, že to, co nám vyvstalo vstříc, musí takto nastavené – nastavené, tj. už tím, že jsme si to nechali vyvstat vstříc, tak jsme to jaksi nastavili, ne tak že bychom to postrkovali, ono to je samo stále stejné, ale my ve svém přístupu to nastavujeme jakoby, ve skutečnosti nastavujeme sami sebe, že, ale my to vidíme, jako že nastavujeme tu věc, a takto nastavené, tj. už do jisté míry procezené nebo usměrněné, to musí procházet tou naší otevřeností, resp. tou vstřícností, tou otevřenou vstřícností, říká Heidegger, a přestože to je nastaveno a musí procházet vstříc nám tou naší vstřícností, přesto musí zůstat tím, čím je. Čímž se vracíme zase k tomu začátku, že to zůstává

tím, čím to je. Tedy je to neobyčejně komplikovaná záležitost, ale když tomu porozumíme, tak vidíme, že ty představy běžné tradici jsou nepřístojně a nepřipustně zjednodušené. Že tyhleto momenty tam skutečně jsou, a když se na ně zapomnělo a když nebyly viděny, tak to byla nehoráznost. No a teď tedy už je snad jasné, co může to místo znamenat. Ta věc se objevuje, zjevuje. Ve svém zjevování prochází naší vstřícností, resp. naší otevřeností, která si nechá předepsat, jak jsme předtím viděli, tu směrnicí. Proto je to nejenom otevřenost do prázdnoty, nýbrž zaměřená otevřenost, vstřícná otevřenost. Věc se zjevuje tak, že prochází touto naší otevřenou vstřícností, nebo zaměřenou, někam směřující otevřeností – tak či onak. A toto, tj. ta naše vstřícnost a to vyvstávání té věci vstříc naší vstřícnosti se odehrává v jakémsi prostoru. Ten prostor, to se tady ještě neříká, ale my si to můžeme říci, ten prostor je strašně důležitý. Kdyby toho prostoru nebylo, tak nic takového jako správnost, ani otevřenost, ani vstřícnost není možné. To je neobyčejně důležitá věc: co to je, ten prostor. Ale zatím se tím nemusíme zabývat. A to „prostor“ v uvozovkách, rozumí se. Tady se mluví místo o prostoru o „otevřeném poli“, že. A je to věc, která nemá charakter pole fyzikální, třeba elektromagnetického pole. To je vybuzováno nábojem. Ale tady ta otevřenost, to otevřené pole se nevytváří teprve oním před-stavováním, ale předchází mu. Čili je to pole v jiném smyslu, než známe z fyziky. Žádné elektromagnetické pole, žádné gravitační pole, které je produktem náboje nebo hmoty, je vytvářeno něčím – nýbrž naopak, tady to pole předchází, je předpokladem. Jedině díky tomu, že to pole je tady dřív, je možné na to pole pronikat a tom poli se setkávat. Na toto pole se dostává jak ta věc, tak my. My se s věcmi můžeme setkat pouze v tomto prostoru otevřenosti, který předchází jak nám, tak té věci. Předchází ve smyslu původnosti, nikoli časové; to časové je tady nedůležité v té věci. Ale je původnější, základnější.

A tedy: ta poslední věta, o kterou šlo, kde jsme přestali: vztažení před-stavujícího vypovídání, tj. to naše vypovídající vztažení k věci, je výkon takového vztahu, který se původně vždy rozbíhá jako vztahování. Tady máme tedy teď vztah, vztažení a vztahování. To je naprosto tedy nesrozumitelné, když zůstaneme jenom u té věci, a pro pomoc se podíváme tedy na německý text. Ten máme na další stránce, jak jste si jistě povšimli, německý text je vždycky o něco delší. To vztažení to je die Beziehung. My tam česky máme vztah, vztažení a vztahování, česky to je všechno odvozeno od jednoho kořene. Heidegger nemá jeden kořen, nýbrž dva kořeny. Vztažení, to čemu překladatel říká vztažení, to je německy Beziehung. Vztah je Verhältnis, a vztahování je Verhalten. No a teď se nám objasní jedna věc. To Verhalten, to je přeloženo jako vzta ování k vůli tomu, aby se zachovala ta etymologická vazba německá. Ale my víme, že Verhalten je německy: chovati se – sich verhalten. Takže to „vztahování“ znamená: jak se ta věc chová. Kdežto to „beziehen“ je, jak se k něčemu táhne, jakou má návaznost s něčím. Takže, ta německá věta zní: „Die Beziehung des vorstellenden Aussagens auf das Ding ist der Vollzug jenes *Verhältnisses*, das sich ursprünglich – to je ta návaznost toho představujícího vypovídání návaznost na věc, to její zaměření k věci – je uskutečněním toho vztahu, kterým se původně a vždycky ukazuje přibližně – tedy je Schwingen, to je těžko, bychom mohli říci, co se dává do pohybu, co je impulzem, do švihů, dostává se do švihů čili co se původně a vždycky dostává do pohybu jako chování – a to jest chování té věci, ne naše. Tedy když se vrátíme k tomu českému textu, který je ještě o něco nesrozumitelnější než ten německý, tak to vypadá asi takto: vztažení představujícího, tj. našeho vypovídání, k věci je výkonem takového vztahu, který se původně vždy rozbíhá jako chování té věci, tj. vztahování té věci k nám. Tak to vztažení našeho vypovídání k věci je jenom výkonem toho, jak se ta věc vztahuje k nám. To je jaksi obsah této věty, smysl této věty. No, proto tedy dál to pokračuje, že, to vztahování se vždycky v otevřeném poli přitáhne k něčemu zjevnému jako takovému. To přitáhne, to je zvláštní, mohlo by se říci: přimkne, snad. Já se kouknu ještě jak je to: sich hält, že se přidrží, přimkne. To přitáhne vypadá – myslím že to přimkne by bylo lepší. To jest: to vztahování, rozumí se vztahování věci k nám, poněvadž my se vztahujeme k věci – to je vztažení, takže vztažení znamená, že my se vztahujeme, vztahování – že věc se vztahuje k nám. Tak to vztahování věci k nám vždycky se přimkne k něčemu zjevnému, nebo k něčemu zjevujícímu se. To je taky, an ein Offenbares – no ba ne, tak tady to Offenbares by bylo k tomu zjevnému, ano. To znamená, nemůže se ta věc k nám vztáhnout jinak, než že se nám stává cosi zjevným. Ta věc má jedinou cestu k nám, tj. tak, že se přimkne k něčemu, co se nám stává zjevným.

Ne že by se ta věc sama stala jako taková zjevnou, že, tam mezi tím je pořád ještě rozdíl. Ta věc není něco, co by se mohlo zjevovat, ale zjevuje se něco, a ten vztah té věci k nám se vždycky přimkne k tomuto zjevování. Není jiné cesty věci k nám než přes tohleto zjevování. No a toto zjevné, a toto jediné zjevné, se v západním myšlení bralo jako přítomné a dávno bylo již nazváno *Jsoucnem*. Teď to přítomné, to je zase termín, tam je *Anwesende*, to je to, co *west an*. To *wesen* je ovšem zase velice zatíženo, samozřejmě, víte, že ta knížka se jmenuje *Vom Wesen der Wahrheit* a že překladatel se zpěchoval přeložit to jako podstatu, protože Heidegger používá slova *wesen* s malým *w* jako slovesa, *das Wesen ist das, was west*, podstata je to, co podstaťuje, to nejde přeložit takto, takže to slovo podstata se nehodí, a to *an-wesen*, to je to, co se ve své bytosti zpřítomňuje. A co to je zpřítomňovati se? To, co je při nás, co se zpřítomňuje nám, tedy: přítomnost česky je být při tom, co je při tom, to je přítomno. Tak přítomnost je, když ta věc je přítomna nám, tak to znamená, že je při nás. To je to, jak se k nám vztahuje. A tento způsob, jak se k nám vztahuje, to je to zjevování. Tento způsob, jak se nám věc činí zjevnou, je jak nám je přítomna, jak je při nás, že. A je při nás ne jenom jakýmkoliv způsobem, ale je při nás svým bytostným určením, bytostně při nás. Bytostná přítomnost, to je to *An-wesen*. A tomu se tedy tradičně říká *Jsoucno*. Takže teď teprve jsme se dostali k tomu, co je vlastně to, s čím se setkáváme vposledu, my se nesetkáváme jenom s tím či oním, s tou či onou věcí, ale sekáváme se se *Jsoucnem*. Tam věc je nám ještě nepřítomna, ale činí se nám ve *Jsoucnu* bytostně přítomnou.

(Mat.) Ještě jeden dotaz: nebylo tady zmíněno výrazně, co to znamená ta určitá návaznost. Já tady vidím teda asi 2 varianty, který mně nejsou tak docela jasné. A sice vzhledem k té původní větě uprostřed stránky: představovat tu znamená s vyloučením všech psychologických a noetických předpokladů, a já mám dojem, že se tady nevylučují psychologické a noetické předpoklady. Tudíž ten proces určité návaznosti se může týkat tady tohoto faktu. Anebo ta určitá návaznost se týká toho samotného procesu, průchodu vstřícností, která jaksi umožňuje ten proces toho poznávání.

(L) Teď jsem nerozuměl tomu druhému, ta druhá možnost ...

(Mat.) Ta druhá možnost, jestli to není ten proces oscilace. V tom otevřeném poli, v kterém dochází k té vstřícnosti. Když si člověk představí trochu ten oscilační graf třeba, tak to má určitý svý amplitudy, který potom začínají tvořit dostatečný počet informací nebo dostatečný počet bodů pro vytvoření celého, celé té představy nebo těch zásadních bodů pro ten druh komunikace.

(L) Teď koukám, jak je to německy: jen jako dosah určité návaznosti. Tady dosah návaznosti je *Bezugsbereich*. No, to teda opravdu není teda přeloženo. Co to znamená tedy: ta věta je: „*Dieses Erscheinen (to máte nahoře na 24. stránce) des Dinges im Durchmessen eines Entgegen vollzieht sich innerhalb eines Offenen, dessen Offenheit (to je česky – při průchodu vstřícností, to *Durchmessen* taky není průchod, to je vlastně proměřování, měření, pokračování) vom Vorstellen nicht erst geschaffen (to je pořád ještě správně) sondern je nur als ein Bezugsbereich bezogen und übernommen wird.*“ Takže není teprve tvořeno před-stavováním, totiž tvořena, ta otevřenost, nýbrž je jakýsi už *Bezugsbereich*, jakýsi okruh odkazování, okruh vztahů, oblast nebo sféra vztahů, je už vztahován. Tedy vztahujeme se k tomu už jako k nějakému okruhu vztahů.

(Mat.) To znamená, že se jedná tedy o ty noetické, ev. psychologické předpoklady.

(L) No, to je tedy otázka, to by asi nepřipustil. Jsou ještě okruhy vztahů jiné než psychologické a poetické. Ale ty tam asi patří taky; jde jen o to neredukovat na ně, asi. Tedy nepochybně se tu může myslet třeba na to, že nikdy žádný člověk nezačíná sám, ale vždycky už poučen, jakousi nápodobou rodičů, sourozenců, spolužáků, učitelů atd. Tedy to, že se může vyvíjet člověk, resp. dítě v člověka, ne jenom jako kuře z vejce, ale tak, že prochází výchovou, to znamená zase přesně zpátky k tomu *education*, není vychovávání, ale vy-vádění, to je od slovesa *duco*, *ducere*, vyvádět ven, vést ven, *e- = ex*, to je ven, *ducere* – vést (*duce* – vůdce). Tak *educatio* je vyvádění. Co to znamená? To dítě je vyváděno na cestu lidskosti.

(konec druhé strany pásku; nahráno 7. 11. 72)

(pokrač. na pásku č. 12/A – rovněž 7. 11. 1972)

(Mat) ... daleko širší, že teda se to netýká konkrétně toho samotného procesu, tý probíhající vstřícnosti...

(H) Jo. Ovšem je teda to s rizikem, já jsem tady... mně to tak připadá, ale já se na to skutečně podívám do komentářů, jestli to není jinak, poněvadž teda zcela jistě si nejsem. Jestli se může tohleto, jestli ten Bezugsbereich u něj neznámá něco daleko užšího.

(Mat) Já se teda domnívám, že to směřuje jaksi k těm předpokladům, který dnešní člověk má předány vývojem lidstva, výchovou, kterou... to je těžko specifikovat asi nějak... to je příliš široké...

(Š) To by bylo něco jako vlastní druhu...?

(L) Možná, to by byla taková jako nepřekročitelná subjektivita. Ale pak je tady ještě subjektivita historická, ta je změnitelná. Ty jsou vlastní třeba určité kulturní epoše, ale třeba už následující nikoliv. – Tak bychom to mohli teda ten Bezugsbereich chápat jako tradice, že? Takže dvě věci tady jsou důležité. Jednak otevřené pole, a jednak tradice. A teď jestli je ten Bezugsbereich takhle možno interpretovat, k tomu se musíme příště vrátit. No a výsledek té kapitoly je taky důležitý, to je vyslovená polemika proti některým tradičním, ale zejména dnes živým koncepcím, které jsou ochotny hledat pravdu pouze ve výpovědi. Tedy to už Aristoteles prohlásil, že místo pravdy je v soudu. Kde není soudu, tam nemůže být ani pravda. Zajímavý je, že na jiných místech Aristoteles mluví třeba o tom, že nejbližší pravdě jsou věci, které se nejméně mění, a jako příklad uvádí stálice, tedy hvězdné nebe, svět stálic (s výjimkou planet). Protože to se sice točí kolem dokola, ale to postavení hvězd zůstává zcela neměnné. Tak proto toto hvězdné nebe je nejbližší pravdě, protože je nejbližší nehybnosti. Což vůbec se soudem už nemá co dělat, protože toto hvězdné nebe nemá své místo v soudu a nevztahuje se k té pravdě přes soud. Takže u Aristotela jsou obě tyto tradice, jedna výslovná, druhá nevýslovná. Heidegger se vrací k důrazu na tu nevyslovenou tradici, i když ji chápe jinak, a tedy ne v tom vztahu k nehybnosti, a polemizuje proti představě nebo proti pojetí, které za nejvlastnější místo pravdy považuje výpověď. Tedy tato tradice je odmítnuta. Současně co to znamená? Tato tradice je odmítnutím pozitivismu a všech důsledků z toho vyvozených, zcela analogicky, jak proti pozitivismu u nás mluvil a psal Rádl. Ta polemika, nebo to zvláštní nepochopení, dalo by se snad říci, mezi Krejčím a Rádlem vlastně by se dala na tomhle demonstrovat asi nejlépe, nebo přímo na to svést jako na základního jmenovatele. Krejčí odmítl pustit Rádla na filosofickou fakultu, odmítal ho filosoficky, ačkoliv si ho nesmírně vážil jako nejbystřejšího, nebo jednoho z nejpozoruhodnějších našich myslitelů, a odmítal ho právě pro jeho pojetí pravdy.

(Přerušeno zvoněním telefonu; dále už nezapisováno, ale rozhodnuto preferovat o Krejčího kritice v ČM při příštím sezení.)

(A-0-20)